

Architecten moeten multifunctioneel bouwen

Rijksbouwmeester moet de ontwikkeling van open, maximaal aanpasbare gebouwen stimuleren

Ger van der Zanden

Rijksbouwmeester Frits van Dongen doet in het interview 'Nederland is voorlopig wel uitgebouwd' in deze krant (21 september) een uitspraak die de bouwsector nog dieper in de put duwt. Waarschijnlijk wilde Van Dongen met zijn opmerking vooral reacties uitlokken. Ook het door hem geopperde idee dat 'urban farming' in leegstaande kantoorgebouwen de stad zou kunnen voeden zal door de Nederlandse tuinbouwsector niet serieus genomen worden.

De conclusie dat er een 'gigantisch probleem' is in de woningbouw, is echter voor iedereen duidelijk, en de noodzaak om daarom alleen nog maar multifunctionele gebouwen te realiseren, ligt dan ook voor de hand.

Helaas hebben de rijksbouwmeesters hiervoor in het verleden geen aandacht gehad. Mogelijk had men met de juiste adviezen, de huidige malaise in de bouw kunnen voorkomen. Ideeën om grachtenpanden 3D te gaan printen kunnen in dezelfde categorie als 'urban farming' geplaatst worden: 'niet realistisch'!

We kunnen echter wel leren uit het verleden. Zo is er het gegeven dat het vak van architect is uitgehold tot het maken van de gevel, terwijl vroeger de bouwmeester ook kennis had van bouwtechnieken en van het bouwproces. Ook de eeuwenoude grachtenpanden, die nu nog steeds in gebruik zijn, bieden ruimte voor aanpassingen en zijn zeer gewild en dit niet alleen vanwege de locatie.

Waar is het misgegaan? Doordat men een verschil is gaan maken in gebouwen voor 'wonen' en 'werken' is alle flexibiliteit verdwenen.

Zo worden in kantoorgebouwen de installaties doorgaans achter verlaagde plafonds aangebracht, terwijl bij woningen de leidingen vaak in beton worden gegoten. Daarmee is transformatie van kantoren tot woningen meestal niet goed uitvoerbaar omdat leidingen voor onder andere riolering en water niet

Sloop van verouderde kantoorgebouwen uit de jaren 70 op het Jaarbeursplein in Utrecht.

FOTO: BERT SPIERTZ/HH

in de massieve betonvloeren kunnen worden aangebracht terwijl dat voor keukens en badkamers in woningen wel nodig is. De functiewijziging, of het aanpassen van de indeling, wordt in moderne panden belemmerd door de installatietechniek en dit is ook de belangrijkste reden dat het zo weinig gedaan wordt.

Bij de grachtenpanden met houten balklagen zijn deze aanpassingen wel eenvoudig uitvoerbaar.

Als de rijksbouwmeester actief stimu-

De status van bouwmeester zou weer moeten worden ingevoerd bij de architectenopleidingen

leert dat nieuwe gebouwen bij voorbaat maximaal aanpasbaar en multifunctioneel moeten zijn, verzekert de samenleving zich van een gebouw dat steeds weer aftrek vindt. Met de huidige bouwtechniek is dat goed mogelijk door holle vloersystemen toe te passen, waarbij de leidingen permanent bereikbaar blijven binnen de eigen juridische ruimte. Om bij deze ontwikkelingen aan te sluiten dient bij architectenopleidingen de 'status' van bouwmeester weer te worden ingevoerd, waarmee architectuur en economie weer samengevoegd worden.

Moeten we dan nog bouwen? Beslist, want afgezien van enkele uitzonderingen is transformatie van bestaande gebouwen doorgaans technisch en economisch niet haalbaar. Afwaarderen en

slopen is dan de enige oplossing.

Maar dat slimmere gebouwen per se vernieuwend zouden zijn is een misverstand. Tien jaar geleden werd het programma Industrieel Flexibel en Demontabel bouwen, waarbij rekening wordt gehouden met mogelijke veranderingen in gebouwen, al ingevoerd en de Nederlandse architect John Habraken pleitte hier een halve eeuw geleden al voor. In Japan, ook zo'n dichtbevolkt land, wordt het 'open bouwen' door de overheid gestimuleerd en zijn gebouwen steeds aanpasbaar.

Ger van der Zanden is themahouder Bouwsector bij Platform Economie & Ruimte en directeur van Slimline Buildings.